

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ  
УНІВЕРСИТЕТ**

**ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ**

**СПРАВИ**



**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

для підготовки до семінарських занять з дисципліни:  
**«СЦЕНАРІЇ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ  
СИСТЕМ ТА ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН»**

для спеціальності: 051 Економіка,  
спеціалізації «Економіка агробізнесу та ринок землі»



Кропивницький – 2024 рік

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять з дисципліни «Сценарії та стратегії розвитку соціально-економічних систем та земельних відносин» студентами денної та заочної форми навчання для спеціальності: 051 Економіка, Освітньо-професійна програма "Економіка агробізнесу та ринок землі" / [уклад.: Ю.В. Кернасюк, В.В. Зайченко ] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. - Кропивницький , 2024. 30 с.

*Укладачі:*

**Ю.В. Кернасюк**, к.е.н., доцент;

**В. В. Зайченко**, д.е.н., професор;

**Семикіна М. В.**, д.е.н., професор кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Схвалено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи ЦНТУ. Протокол №6 від 12.11.2024.

© Кернасюк Ю.В. 2024

© ЦНТУ, 2024

## Зміст

1.	Вступ	4
2.	Програма навчальної дисципліни	7
3.	Теми семінарських занять	13
4.	Перелік тем рефератів та повідомлень для самостійної роботи	14
5.	Індивідуальні завдання	19
6.	Питання до заліку	22
7.	Рекомендована література	26

## ВСТУП

В сучасному світі соціально-економічні системи стають все більш складними і взаємопов'язаними, що вимагає нових підходів до їх аналізу та розвитку. Зокрема, земельні відносини відіграють ключову роль у формуванні економічної бази будь-якої країни, оскільки земля є обмеженим ресурсом, що потребує раціонального використання. У цьому контексті важливо розуміти, як сценарії розвитку можуть впливати на соціально-економічні системи, а також які стратегії можуть бути застосовані для забезпечення сталого розвитку.

Компетенції з розробки і аналізу сценаріїв розвитку соціально-економічних систем дозволяють виявити можливі шляхи, а також оцінити потенційні ризики та можливості, що виникають у процесі змін. Стратегії розвитку, в свою чергу, повинні бути адаптовані до специфіки кожної соціально-економічної системи, враховуючи її унікальні особливості та потреби. Важливим аспектом є також взаємодія між різними суб'єктами земельних відносин, такими як державні органи, підприємства, фермери та місцеві громади. Ефективне управління земельними ресурсами може суттєво вплинути на економічний розвиток регіонів, підвищуючи їх конкурентоспроможність.

У рамках цієї дисципліни студенти отримають знання про основні теоретичні підходи до аналізу соціально-економічних систем, а також практичні навички розробки стратегій розвитку. Важливою частиною навчання стане вивчення кейсів, які ілюструють успішні практики управління земельними відносинами в різних країнах. Студенти також ознайомляться з інструментами прогнозування та моделювання, що дозволяють оцінити вплив різних факторів на розвиток соціально-економічних систем.

У процесі навчання буде акцентовано увагу на важливості міждисциплінарного підходу, оскільки соціально-економічні системи охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи економіку, соціологію, екологію та право. Знання, отримані в рамках цієї дисципліни, стануть основою для подальшого професійного розвитку студентів у сфері управління земельними ресурсами та

соціально-економічного розвитку. В умовах глобалізації та швидких змін у світі, вміння адаптуватися до нових викликів і можливостей є надзвичайно важливим. Ця дисципліна дозволить студентам отримати сучасні інструменти для аналізу та розробки ефективних стратегій, що сприятимуть сталому розвитку соціально-економічних систем. У підсумку, вивчення сценаріїв та стратегій розвитку соціально-економічних систем та земельних відносин є важливим кроком до формування фахівців, здатних вирішувати складні завдання у цій сфері.

**Предметом дисципліни** є вивчення концептуальних засад, технологій та особливостей інноваційного розвитку аграрних підприємств в умовах трансформації економіки, цифровізації, глобальних викликів та сталого господарювання.

**Міждисциплінарні зв'язки:** вивчення дисципліни базується на знаннях, отриманих у процесі опанування курсів з економіки, соціології, екології, права та управління, що дозволяє студентам формувати цілісне уявлення про соціально-економічні системи та земельні відносини. Ці знання сприяють глибшому розумінню складних взаємозв'язків між різними аспектами розвитку, а також допомагають у розробці ефективних стратегій управління.

**Метою** навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти нових знань і умінь пов'язаних із уявленням про моделювання та стратегічний розвиток соціально-економічних систем та земельних відносин, а також спеціальних професійних знань та практичних навиків щодо розроблення та впровадження стратегічних моделей функціонування та розвитку підприємств, їх об'єднань, регіонів, держав. Також важливим є формування здатності застосовувати науковий підхід до формування та обґрунтування ефективних стратегій розвитку соціально-економічних систем різного рівня народногосподарського управління, що передбачає, з одного боку, розробку управлінських рішень щодо підтримки стійкого розвитку системи, з другого, забезпечення можливості гнучкої зміни вектору її розвитку з метою адаптації до умов конкурентного середовища, що змінюється та глобальних викликів,

пов'язаних із змінами клімату та формуванням цифрової інноваційної економіки знань.

Тому дана дисципліна покликана допомогти правильно зрозуміти суть і основні шляхи сталого розвитку соціально-економічних систем різного рівня управління, обґрунтувати зміст і розкрити закономірності їх зміни та навчити приймати ефективні стратегічні рішення.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з основними принципами розвитку соціально-економічних систем та земельних відносин в сучасних умовах;
- засвоєння студентами теоретичних знань щодо розвитку соціально-економічних систем, включаючи економічні, соціальні, екологічні, правові та культурні аспекти;
- вивчення методів аналізу і прогнозування, в тому числі інтелектуального аналізу даних, штучного інтелекту;
- навчання студентів використовувати методи аналізу та прогнозування для оцінки поточного стану соціально-економічних систем і земельних відносин та перспектив їхнього подальшого розвитку;
- навчання студентів основам моделювання та розроблення стратегій розвитку, необхідних для ефективного їх впровадження в практичну діяльність.

## 2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, об'єкт і задача навчальної дисципліни. Терміни і категорії та їх визначення.

Тема 2. Теоретичні основи розвитку соціально-економічних систем

Тема 3. Різновиди соціально-економічних системи та їх розвиток

Тема 4. Стратегії розвитку соціально-економічних систем

Тема 5. Інституційне забезпечення стійкості розвитку соціально-економічних систем

Тема 6. Вплив глобалізації на розвиток національних соціально-економічних систем

Тема 7. Постіндустріальні напрями розвитку соціально-економічних систем

Тема 8. Сучасні стратегії економічного розвитку в контексті інтеграційних процесів та глобальних проблем

Тема 9. Штучний інтелект та трансформація соціально-економічних систем.

Тема 10. Сценарії екологічного використання земель

Тема 11. Сценарії розвитку агробізнесу та земельних відносин

Тема 12. Стратегії управління земельними ресурсами

Тема 13. Стратегії сталого розвитку соціально-економічних систем

Тема 14. Майбутнє соціально-економічних систем

Тема 15. Сценарне прогнозування

Тема 16. Світовий досвід розвитку соціально-економічних систем

## **Тема 1. Предмет, об'єкт і задача навчальної дисципліни. Терміни і категорії та їх визначення**

Основні терміни та категорії, що використовуються в дисципліні. Предмет і об'єкт навчальної дисципліни, їх значення для дослідження соціально-економічних систем. Основні завдання курсу, які включають аналіз, синтез та оцінку соціально-економічних явищ. Визначення термінів для подальшого навчання та досліджень. Методи, які використовуються для аналізу соціально-економічних систем, такі як статистичний, економетричний та системний підходи. Вивчення основних концепцій, що лежать в основі дисципліни, таких як стійкість, розвиток та інституційні зміни. Зв'язок між цією дисципліною та іншими науковими напрямками, такими як економіка, соціологія та екологія.

**Тема 2. Теоретичні основи розвитку соціально-економічних систем**  
Основні теорії, що пояснюють розвиток соціально-економічних систем. Класичні та сучасні підходи до аналізу економічного розвитку, включаючи теорії росту та розвитку. Роль інститутів у формуванні соціально-економічних систем та їх вплив на економічні результати. Аналіз теоретичних моделей, що описують динаміку соціально-економічних систем, таких як модель Солоу. Приклади застосування теорій у практиці, зокрема в контексті різних країн. Критичні погляди на існуючі теорії та їх обмеження. Вплив культурних, соціальних та політичних факторів на розвиток соціально-економічних систем.

## **Тема 3. Різновиди соціально-економічні системи та їх розвиток**

Різновиди соціально-економічних систем, їх характеристики та особливості. Основні типи систем, такі як ринкові, планові та змішані. Етапи розвитку соціально-економічних систем та їх трансформація. Фактори, що впливають на розвиток різних систем. Успішні приклади розвитку систем у різних країнах. Вплив глобалізації на різновиди соціально-економічних систем. Виклики, з якими стикаються ці системи в сучасному світі.

## **Тема 4. Стратегії розвитку соціально-економічних систем**

Основні стратегії, що використовуються для розвитку соціально-економічних систем. Короткострокові та довгострокові підходи до формування

стратегій. Роль держави та приватного сектору у розробці стратегій. Аналіз зовнішнього середовища для формування стратегій. Успішні кейси реалізації стратегій розвитку. Методи оцінки ефективності стратегій. Перспективи адаптації стратегій до змінюваних умов.

### **Тема 5. Інституційне забезпечення стійкості розвитку соціально-економічних систем**

Роль інститутів у забезпеченні стійкості соціально-економічних систем. Основні інституційні структури, що впливають на розвиток. Механізми взаємодії між різними інститутами. Важливість правових норм та регуляцій для стабільності систем. Аналіз інституційних змін та їх впливу на розвиток. Приклади успішного інституційного забезпечення в різних країнах. Виклики, з якими стикаються інститути в умовах глобалізації.

### **Тема 6. Вплив глобалізації на розвиток національних соціально-економічних систем**

Визначення глобалізації та її основні аспекти, що впливають на національні економіки. Зміни в структурі виробництва під впливом глобалізації, зокрема, перехід до глобальних ланцюгів постачання. Роль міжнародної торгівлі у розвитку національних систем та її вплив на конкурентоспроможність. Вплив глобалізації на зайнятість, соціальні відносини та рівень життя населення. Виклики для національних політик у контексті глобалізації, такі як нерівність та соціальна справедливість. Адаптація до глобальних тенденцій та їх вплив на економічну політику. Приклади країн, які успішно інтегрувалися в глобальну економіку та їх досвід.

### **Тема 7. Постіндустріальні напрями розвитку соціально-економічних систем.**

Характеристики постіндустріального суспільства та його основні ознаки. Зміни в структурі економіки, зокрема перехід до інформаційних технологій. Роль

інновацій та технологічного прогресу у розвитку постіндустріальних систем. Нові форми зайнятості та їх вплив на соціальні відносини. Екологічні аспекти розвитку в умовах постіндустріалізації. Приклади постіндустріальних систем у різних країнах. Виклики, з якими стикаються постіндустріальні суспільства.

#### **Тема 8. Сучасні стратегії економічного розвитку в контексті інтеграційних процесів та глобальних проблем.**

Сучасні стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації. Інтеграційні процеси в економіці та їх вплив на національні стратегії. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату та нерівність, та їх вплив на економічний розвиток. Роль міжнародних організацій у формуванні стратегій розвитку. Приклади успішних стратегій в умовах інтеграції. Вплив національних політик на інтеграційні процеси. Адаптація стратегій до глобальних викликів.

#### **Тема 9. Штучний інтелект та трансформація соціально-економічних систем.**

Визначення штучного інтелекту та його основні компоненти. Вплив штучного інтелекту на економіку та ринок праці. Зміни в структурі зайнятості під впливом автоматизації. Нові бізнес-моделі, що виникають завдяки технологіям штучного інтелекту. Етичні аспекти використання штучного інтелекту в соціально-економічних системах. Приклади застосування штучного інтелекту в різних сферах. Виклики для регуляції та управління технологіями штучного інтелекту.

#### **Тема 10. Сценарії екологічного використання земель.**

Основи екологічного використання земель та їх значення для сталого розвитку. Сценарії розвитку земельних відносин в контексті екологічних викликів. Вплив екологічних факторів на використання земельних ресурсів. Стратегії сталого використання земель та їх реалізація. Приклади успішних практик екологічного використання земель. Роль державного регулювання у сфері земельних відносин. Виклики для земельної політики в умовах зміни клімату.

### **Тема 11. Сценарії розвитку агробізнесу та земельних відносин.**

Основи агробізнесу та його роль у соціально-економічному розвитку. Сценарії розвитку аграрного сектору в умовах глобалізації. Вплив земельних відносин на розвиток агробізнесу. Стратегії управління агробізнесом та їх ефективність. Приклади успішних кейсів у агробізнесі. Виклики, з якими стикається агробізнес в Україні та світі. Перспективи розвитку агробізнесу в умовах змінюваного клімату.

### **Тема 12. Стратегії управління земельними ресурсами.**

Основи управління земельними ресурсами та їх значення для сталого розвитку. Стратегії ефективного використання земельних ресурсів. Роль держави у регулюванні земельних відносин. Приклади успішних практик управління земельними ресурсами в різних країнах. Вплив екологічних факторів на управління земельними ресурсами. Виклики для управління земельними ресурсами в умовах зміни клімату. Перспективи розвитку стратегій управління земельними ресурсами.

### **Тема 13. Стратегії сталого розвитку соціально-економічних систем**

Основи сталого розвитку та його принципи. Стратегії сталого розвитку в контексті соціально-економічних систем. Вплив екологічних, економічних та соціальних факторів на сталий розвиток. Приклади успішних практик сталого розвитку в різних країнах. Роль державної політики у формуванні стратегій сталого розвитку. Виклики, з якими стикаються країни при реалізації стратегій сталого розвитку. Перспективи інтеграції сталого розвитку в національні та регіональні стратегії.

### **Тема 14. Майбутнє соціально-економічних систем**

Тенденції розвитку соціально-економічних систем у майбутньому. Вплив технологічних інновацій на соціально-економічні системи. Прогнози щодо змін у структурі зайнятості та економічних відносин. Роль екологічних факторів у формуванні майбутнього соціально-економічних систем. Виклики, з якими

можуть стикатися суспільства в майбутньому. Приклади сценаріїв розвитку соціально-економічних систем. Перспективи адаптації до змінюваного середовища та нових викликів.

### **Тема 15. Сценарне прогнозування**

Основи сценарного прогнозування та його значення для соціально-економічних систем. Методи сценарного прогнозування, що використовуються в дослідженнях. Розробка сценаріїв розвитку на основі аналізу даних та тенденцій. Приклади успішного сценарного прогнозування в різних сферах. Вплив зовнішніх факторів на сценарії розвитку. Виклики, з якими стикаються дослідники при прогнозуванні. Перспективи використання сценарного прогнозування для прийняття рішень.

### **Тема 16. Світовий досвід розвитку соціально-економічних систем**

Аналіз світового досвіду розвитку соціально-економічних систем. Успішні моделі розвитку в різних країнах та їх особливості. Вплив культурних, соціальних та економічних факторів на розвиток систем. Приклади країн, які досягли успіху в соціально-економічному розвитку. Виклики, з якими стикалися країни під час реалізації своїх стратегій. Роль міжнародних організацій у підтримці розвитку соціально-економічних систем. Перспективи адаптації світового досвіду до національних умов.

### 3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет, об'єкт і задача навчальної дисципліни. Терміни і категорії та їх визначення.	2
2	Тема 2. Теоретичні основи розвитку соціально-економічних систем	2
3	Тема 3. Різновиди соціально-економічних системи та їх розвиток	2
4	Тема 4. Стратегії розвитку соціально-економічних систем	2
5	Тема 5. Інституційне забезпечення стійкості розвитку соціально-економічних систем	2
6	Тема 6. Вплив глобалізації на розвиток національних соціально-економічних систем	2
7	Тема 7. Постіндустріальні напрями розвитку соціально-економічних систем	2
8	Тема 8. Сучасні стратегії економічного розвитку в контексті інтеграційних процесів та глобальних проблем	2
9	Тема 9. Штучний інтелект та трансформація соціально-економічних систем.	2
10	Тема 10. Сценарії екологічного використання земель	2
11	Тема 11. Сценарії розвитку агробізнесу та земельних відносин	2
12	Тема 12. Стратегії управління земельними ресурсами	2
13	Тема 13. Стратегії сталого розвитку соціально-економічних систем	2
14	Тема 14. Майбутнє соціально-економічних систем	2
15	Тема 15. Сценарне прогнозування	2
16	Тема 16. Світовий досвід розвитку соціально-економічних систем	2

#### **4. ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТІВ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1. Визначення соціально-економічних систем: основні терміни та категорії.
2. Роль інститутів у розвитку соціально-економічних систем.
3. Теорії економічного розвитку: класичні та сучасні підходи.
4. Вплив культурних факторів на соціально-економічні системи.
5. Глобалізація та її вплив на національні економіки.
6. Постіндустріальне суспільство: характеристики та виклики.
7. Стратегії сталого розвитку: принципи та практики.
8. Сценарії розвитку агробізнесу в умовах глобалізації.
9. Інституційне забезпечення стійкості соціально-економічних систем.
10. Вплив технологічних інновацій на соціально-економічні системи.
11. Роль держави у формуванні земельних відносин.
12. Сценарне прогнозування в управлінні соціально-економічними системами.
13. Екологічні аспекти використання земельних ресурсів.
14. Стратегії управління земельними ресурсами в Україні.
15. Вплив міжнародної торгівлі на національні соціально-економічні системи.
16. Розвиток аграрного сектору в умовах змін клімату.
17. Соціальні наслідки глобалізації: позитивні та негативні аспекти.
18. Моделі розвитку соціально-економічних систем у різних країнах.
19. Вплив штучного інтелекту на ринок праці.
20. Сценарії екологічного використання земель: міжнародний досвід.
21. Роль малих і середніх підприємств у соціально-економічному розвитку.
22. Вплив демографічних змін на соціально-економічні системи.
23. Стратегії економічного розвитку в умовах інтеграційних процесів.
24. Виклики для земельної політики в умовах глобалізації.

25. Роль міжнародних організацій у розвитку соціально-економічних систем.

26. Сценарії розвитку національних економік у XXI столітті.

27. Вплив екологічних факторів на агробізнес.

28. Стратегії адаптації до змінюваного клімату в аграрному секторі.

29. Соціально-економічні наслідки пандемії COVID-19.

30. Розвиток інфраструктури як фактор економічного зростання.

31. Вплив інновацій на конкурентоспроможність підприємств.

32. Роль освіти у розвитку соціально-економічних систем.

33. Сценарії розвитку земельних відносин в Україні.

34. Вплив глобалізації на культурну ідентичність.

35. Стратегії розвитку регіонів в умовах економічної кризи.

36. Роль фінансових інститутів у розвитку соціально-економічних систем.

37. Вплив технологій на аграрний сектор: нові можливості та виклики.

38. Соціальні інновації як інструмент розвитку.

39. Розвиток сталого туризму в контексті соціально-економічних систем.

40. Вплив міжнародних інвестицій на національні економіки.

41. Стратегії розвитку сільських територій.

42. Роль екологічних організацій у формуванні земельної політики.

43. Вплив глобальних економічних криз на соціально-економічні системи.

44. Сценарії розвитку енергетичних систем у контексті сталого розвитку.

45. Роль державного регулювання в агробізнесі.

46. Вплив соціальних мереж на економічну діяльність.

47. Стратегії розвитку інноваційної економіки.

48. Вплив зміни клімату на продовольчу безпеку.

49. Розвиток цифрової економіки: можливості та виклики.

50. Сценарії розвитку ринку праці в умовах автоматизації.

51. Вплив міграції на соціально-економічні системи.

52. Роль громадських організацій у розвитку соціально-економічних систем: Вплив НУО на формування політики та соціальних програм.

53. Сценарії розвитку фінансових ринків у XXI столітті: Аналіз тенденцій та прогнозів.
54. Вплив технологій на екологічну стійкість агробізнесу: Інновації для збереження ресурсів.
55. Стратегії розвитку інфраструктури в Україні: Виклики та можливості.
56. Соціально-економічні наслідки зміни клімату: Вплив на різні сектори економіки.
57. Роль державних субсидій у розвитку аграрного сектору: Ефективність та наслідки.
58. Сценарії розвитку міжнародної торгівлі: Вплив глобалізації на національні економіки.
59. Вплив культурних факторів на економічний розвиток: Приклади з різних країн.
60. Стратегії управління ризиками в агробізнесі: Методи та інструменти.
61. Вплив соціальних медіа на споживчі звички: Нові тренди в маркетингу.
62. Сценарії розвитку сільського господарства в умовах зміни клімату: Адаптація та інновації.
63. Роль жінок у соціально-економічному розвитку: Виклики та можливості.
64. Вплив глобалізації на ринок праці: Зміни в структурі зайнятості.
65. Стратегії розвитку екологічного туризму: Приклади успішних практик.
66. Вплив технологій на продовольчу безпеку: Інновації в агрономії.
67. Сценарії розвитку енергетичних систем: Відновлювальні джерела енергії.
68. Роль держави у формуванні земельної політики: Законодавчі ініціативи та їх наслідки.
69. Вплив міжнародних організацій на розвиток національних економік: Приклади співпраці.
70. Стратегії розвитку інноваційних кластерів: Успішні моделі з різних країн.

71. Вплив демографічних змін на соціально-економічні системи: Прогнози та виклики.
72. Сценарії розвитку ринку нерухомості: Тенденції та прогнози.
73. Роль освіти у формуванні конкурентоспроможності: Вплив на економічний розвиток.
74. Вплив соціальних програм на покращення якості життя: Приклади з України.
75. Стратегії розвитку сільських територій: Інтеграція в національну економіку.
76. Вплив інвестицій на розвиток інфраструктури: Аналіз ефективності.
77. Сценарії розвитку ринку праці в умовах цифровізації: Нові професії та навички.
78. Роль екологічних ініціатив у розвитку агробізнесу: Приклади успішних практик.
79. Вплив міжнародних угод на національну економіку: Аналіз торгових угод.
80. Стратегії розвитку сталого сільського господарства: Інновації та технології.
81. Вплив зміни клімату на водні ресурси: Виклики для аграрного сектору.
82. Сценарії розвитку соціального підприємництва: Можливості та виклики.
83. Роль технологій у зменшенні екологічного сліду: Інновації для сталого розвитку.
84. Вплив культурної спадщини на економічний розвиток: Приклади з різних країн.
85. Стратегії розвитку регіонів в умовах глобалізації: Виклики та можливості.
86. Вплив соціальних мереж на економічну поведінку споживачів: Нові тренди.

87. Сценарії розвитку аграрних ринків в умовах глобалізації: Виклики та можливості для фермерів.
88. Роль інновацій у розвитку соціально-економічних систем: Приклади успішних технологій.
89. Вплив міжнародних фінансових організацій на національні економіки: Аналіз програм допомоги.
90. Стратегії розвитку екологічно чистих технологій: Вплив на агробізнес.
91. Вплив соціально-економічних факторів на здоров'я населення: Зв'язок між економікою та охороною здоров'я.
92. Сценарії розвитку ринку електронної комерції: Тенденції та прогнози.
93. Роль державного регулювання в аграрному секторі: Політики та їх ефективність.
94. Вплив зміни клімату на енергетичні системи: Виклики для сталого розвитку.
95. Стратегії розвитку інфраструктури в сільських районах: Приклади успішних проектів.
96. Вплив культурних змін на соціально-економічні системи: Адаптація до нових умов.
97. Сценарії розвитку ринку праці в умовах пандемії: Нові виклики для зайнятості.
98. Роль молоді у соціально-економічному розвитку: Можливості та виклики для нових поколінь.
99. Вплив цифровізації на аграрний сектор: Нові технології та їх роль у підвищенні продуктивності.
100. Розвиток зелених технологій у соціально-економічних системах: Вплив на сталий розвиток та екологічну безпеку.

## **5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ**

Індивідуальна форма навчальної роботи організовується за узгодженням між студентом, деканатом факультету та викладачем у випадках, коли студент має офіційне право на таку форму освітньої діяльності та здатен самостійно її виконувати.

Зміст індивідуальних завдань визначається викладачем відповідно до навчальної програми дисципліни. Їх виконання здійснюється поза межами аудиторного розкладу, самостійно студентом.

Контроль за виконанням індивідуальних завдань здійснюється під час консультацій, графік яких складається окремо на початку семестру та затверджується завідувачем кафедри.

До індивідуальних форм навчальної роботи можуть належати:

- самостійне вивчення окремих тем курсу, визначених викладачем;
- підготовка рефератів, доповідей, презентацій;
- розв'язання навчальних задач, аналіз кейсів і проблемних ситуацій;
- підготовка до участі у студентських наукових конференціях;
- проведення наукових досліджень, участь у конкурсах та олімпіадах.

### **Пропонований зміст тем для індивідуальної роботи студента.**

#### **1. Вплив глобалізації на національні економіки**

Глобалізація змінює структуру економік країн, впливаючи на виробництво, торгівлю та зайнятість. Вона створює нові можливості для експорту, але також викликає конкуренцію з боку іноземних виробників. Національні політики повинні адаптуватися до нових умов, щоб захистити внутрішні ринки. Глобалізація також впливає на соціальні відносини, змінюючи споживчі звички. Важливо дослідити, як країни можуть використовувати глобалізацію для свого розвитку.

## **2. Сценарії сталого розвитку агробізнесу**

Стійкий агробізнес передбачає використання ресурсів без шкоди для навколишнього середовища. Сценарії розвитку можуть включати впровадження нових технологій, які зменшують вплив на екологію. Важливим аспектом є адаптація до змін клімату та забезпечення продовольчої безпеки. Студенти можуть дослідити приклади успішних практик сталого агробізнесу в різних країнах. Аналіз сценаріїв допоможе виявити можливості та виклики для аграрного сектору.

## **3. Роль інститутів у розвитку соціально-економічних систем**

Інститути формують правила гри в економіці, впливаючи на поведінку суб'єктів. Вони можуть бути формальними (закони, регуляції) та неформальними (соціальні норми, традиції). Ефективні інститути сприяють розвитку, тоді як слабкі можуть призводити до економічних криз. Студенти можуть дослідити, як інституційні зміни впливають на соціально-економічні результати. Важливо також розглянути роль інститутів у забезпеченні стійкості систем.

## **4. Вплив технологічних інновацій на соціально-економічний розвиток**

Технологічні інновації можуть суттєво змінити структуру економіки, підвищуючи продуктивність. Вони створюють нові ринки та можливості для бізнесу, але також можуть призводити до втрати робочих місць. Важливо дослідити, як країни можуть адаптуватися до технологічних змін. Студенти можуть проаналізувати приклади успішних інновацій у різних секторах. Вплив технологій на соціальні відносини також є важливим аспектом для дослідження.

## **5. Сценарії розвитку земельних відносин в Україні**

Земельні відносини в Україні проходять через значні зміни, зокрема, в контексті земельної реформи. Сценарії розвитку можуть включати різні моделі управління земельними ресурсами. Важливо враховувати екологічні, економічні та соціальні аспекти при формуванні політики. Студенти можуть дослідити

вплив земельної реформи на аграрний сектор. Аналіз сценаріїв допоможе виявити можливості для сталого розвитку земельних відносин.

## **6. Екологічні аспекти використання земельних ресурсів**

Використання земельних ресурсів має значний вплив на екологічну стійкість. Екологічні проблеми, такі як деградація ґрунтів та забруднення, потребують термінового вирішення. Важливо дослідити, як сталий підхід до управління землями може зменшити негативний вплив на навколишнє середовище. Студенти можуть проаналізувати приклади успішних екологічних ініціатив у сфері земельних відносин. Розробка рекомендацій для покращення екологічної ситуації є важливим аспектом роботи.

## **8. Роль молоді у соціально-економічному розвитку.**

Молодь є важливим ресурсом для соціально-економічного розвитку країни, оскільки вона приносить нові ідеї та інновації. Залучення молоді до економічних процесів може сприяти підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності. Важливо дослідити, які програми та ініціативи можуть підтримати молодь у їхньому професійному розвитку. Студенти можуть проаналізувати вплив освіти та підприємництва на молодіжну зайнятість. Розгляд соціальних та економічних викликів, з якими стикається молодь, також є важливим аспектом.

## **9. Вплив міжнародних інвестицій на національні економіки**

Міжнародні інвестиції можуть суттєво вплинути на розвиток національних економік, забезпечуючи фінансування та технології. Вони можуть сприяти створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності. Однак іноземні інвестиції також можуть викликати ризики, такі як залежність від зовнішніх джерел фінансування. Студенти можуть дослідити приклади успішних інвестиційних проектів в Україні та світі. Аналіз впливу міжнародних інвестицій на соціально-економічні результати є важливим для розуміння їхньої ролі в розвитку.

## 6. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Що таке соціально-економічна система?
2. Які основні компоненти соціально-економічних систем?
3. Яка роль інститутів у розвитку соціально-економічних систем?
4. Які основні терміни та категорії використовуються в цій дисципліні?
5. Які теорії економічного розвитку ви знаєте?
6. Як глобалізація впливає на національні економіки?
7. Які основні характеристики постіндустріального суспільства?
8. Що таке сталий розвиток?
9. Які стратегії сталого розвитку ви можете назвати?
10. Які сценарії розвитку агробізнесу існують?
11. Які інституційні зміни можуть вплинути на соціально-економічні результати?
12. Які технологічні інновації впливають на аграрний сектор?
13. Яка роль держави у формуванні земельних відносин?
14. Що таке сценарне прогнозування?
15. Які екологічні аспекти використання земельних ресурсів?
16. Які стратегії управління земельними ресурсами ви знаєте?
17. Як міжнародна торгівля впливає на національні економіки?
18. Які виклики стоять перед аграрним сектором в умовах зміни клімату?
19. Які соціальні наслідки глобалізації?
20. Які моделі розвитку соціально-економічних систем існують?
21. Які фактори впливають на розвиток агробізнесу?
22. Яка роль малих і середніх підприємств у соціально-економічному розвитку?
23. Як демографічні зміни впливають на соціально-економічні системи?
24. Які стратегії економічного розвитку в умовах інтеграційних процесів?
25. Які виклики для земельної політики в умовах глобалізації?

26. Яка роль міжнародних організацій у розвитку соціально-економічних систем?
27. Які сценарії розвитку національних економік у XXI столітті?
28. Як екологічні фактори впливають на агробізнес?
29. Які стратегії адаптації до змінюваного клімату в аграрному секторі?
30. Які соціальні інновації можуть сприяти розвитку?
31. Яка роль державних субсидій у розвитку аграрного сектору?
32. Як зміна клімату впливає на продовольчу безпеку?
33. Які приклади успішних практик сталого розвитку ви знаєте?
34. Які виклики для управління земельними ресурсами в умовах зміни клімату?
35. Яка роль освіти у розвитку соціально-економічних систем?
36. Як технології впливають на конкурентоспроможність підприємств?
37. Які сценарії розвитку земельних відносин в Україні?
38. Які екологічні проблеми пов'язані з використанням земель?
39. Яка роль громадських організацій у розвитку соціально-економічних систем?
40. Як міжнародні фінансові організації впливають на національні економіки?
41. Які стратегії розвитку інноваційних кластерів?
42. Як соціальні мережі впливають на економічну діяльність?
43. Які сценарії розвитку ринку праці в умовах автоматизації?
44. Яка роль молоді у соціально-економічному розвитку?
45. Як міжнародні інвестиції впливають на національні економіки?
46. Які стратегії розвитку сільських територій?
47. Як зміна клімату впливає на водні ресурси?
48. Які сценарії розвитку ринку електронної комерції?
49. Яка роль екологічних ініціатив у розвитку агробізнесу?
50. Як соціально-економічні фактори впливають на здоров'я населення?
51. Які стратегії розвитку екологічного туризму?
52. Як технології можуть зменшити екологічний слід?

53. Які культурні фактори впливають на економічний розвиток соціально-економічних систем
54. Що таке соціально-економічна система?
55. Які основні компоненти соціально-економічних систем?
56. Яка роль інститутів у розвитку соціально-економічних систем?
57. Які основні терміни та категорії використовуються в цій дисципліні?
58. Які теорії економічного розвитку ви знаєте?
59. Як глобалізація впливає на національні економіки?
60. Які основні характеристики постіндустріального суспільства?
61. Що таке сталий розвиток?
62. Які стратегії сталого розвитку ви можете назвати?
63. Які сценарії розвитку агробізнесу існують?
64. Які інституційні зміни можуть вплинути на соціально-економічні системи?
65. Які технологічні інновації впливають на аграрний сектор?
66. Яка роль держави у формуванні земельних відносин?
67. Що таке сценарне прогнозування?
68. Які екологічні аспекти використання земельних ресурсів?
69. Які стратегії управління земельними ресурсами ви знаєте?
70. Як міжнародна торгівля впливає на національні економіки?
71. Які виклики стоять перед аграрним сектором в умовах зміни клімату?
72. Які соціальні наслідки глобалізації?
73. Які моделі розвитку соціально-економічних систем існують?
74. Які фактори впливають на розвиток агробізнесу?
75. Яка роль малих і середніх підприємств у соціально-економічному розвитку?
76. Як демографічні зміни впливають на соціально-економічні системи?
77. Які стратегії економічного розвитку в умовах інтеграційних процесів?
78. Які виклики для земельної політики в умовах глобалізації?
79. Яка роль міжнародних організацій у розвитку соціально-економічних систем?

80. Які сценарії розвитку національних економік у ХХІ столітті?
81. Як екологічні фактори впливають на агробізнес?
82. Які стратегії адаптації до змінюваного клімату в аграрному секторі?
83. Які соціальні інновації можуть сприяти розвитку?
84. Яка роль державних субсидій у розвитку аграрного сектору?
85. Як зміна клімату впливає на продовольчу безпеку?
86. Які приклади успішних практик сталого розвитку ви знаєте?
87. Які виклики для управління земельними ресурсами в умовах зміни клімату?
88. Яка роль освіти у розвитку соціально-економічних систем?
89. Як технології впливають на конкурентоспроможність підприємств?
90. Які сценарії розвитку земельних відносин в Україні?
91. Які екологічні проблеми пов'язані з використанням земель?
92. Яка роль громадських організацій у розвитку соціально-економічних систем?
93. Як міжнародні фінансові організації впливають на національні економіки?
94. Які стратегії розвитку інноваційних кластерів?
95. Як соціальні мережі впливають на економічну діяльність?
96. Які сценарії розвитку ринку праці в умовах автоматизації?
97. Яка роль молоді у соціально-економічному розвитку?
98. Як міжнародні інвестиції впливають на національні економіки?
99. Які стратегії розвитку сільських територій?
100. Як зміна клімату впливає на водні ресурси?
101. Які сценарії розвитку ринку електронної комерції?
102. Яка роль екологічних ініціатив у розвитку агробізнесу?
103. Як соціально-економічні фактори впливають на здоров'я населення?
104. Які стратегії розвитку екологічного туризму?
105. Як технології можуть зменшити екологічний слід?
106. Які культурні фактори впливають на економічний розвиток.

## 7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

### *Основна*

1. Нечипоренко О. М., Кернасюк Ю. В. Прогноз і модель розвитку агропромислового виробництва регіонів зони Степу в умовах глобальних кліматичних змін. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2024. 180 с.

2. Кернасюк Ю. В. Вплив кліматичних змін на агропромислове виробництво в Кіровоградській області. Вісник аграрної науки. 2025. 1 (862), 65-74. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202501-08>. URL:[https://agrovisnyk.com/index.php/agrovisnyk/article/view/2025\\_01\\_09/4788](https://agrovisnyk.com/index.php/agrovisnyk/article/view/2025_01_09/4788)

3. Кернасюк Ю. В. Проблемні аспекти інноваційної трансформації регіональних соціально-економічних систем. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 30 листопада 2023 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С. 184-186.

4. Кернасюк Ю. В. Проблеми переходу продовольчої системи Кіровоградської області до моделі сталого розвитку. Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 12 груд. 2023 р., м. Кропивницький / Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. каф. економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи ; [редкол. : А.А. Тихий, В.В. Зайченко та ін.]. В 2х частинах. Ч.1. Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2023. С. 66-69.

5. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти [Електронний ресурс]: Підручник / І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. Київ: НУХТ, 2022. 337 с.

6. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник/ Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 412 с.

7. Пилипенко Г.М. Економічна теорія. навч. посіб. / Г. М. Пилипенко, Ю. І. Пилипенко; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 196 с.

8. Сментина Н. В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезорівні: теорія, методологія, практика: [монографія]. Одеса: Атлант, 2015 р. 365 с.

9. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 408 с.

10. Малюта Л.Я. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : навчальний посібник / Л.Я. Малюта. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. 232 с.

### *Допоміжна*

1. Кернасюк Ю. В. Інтелектуальний аналіз даних для навчання і практичного застосування в економіці. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Вип. 26. Кіровоград.: КНТУ, 2014. С. 307–314.

2. Кернасюк Ю. В. Інтелектуальний аналіз кластерної структури аграрних підприємств Кіровоградської області з використанням Карт Кохонена. Інноваційна економіка. № 4 (53). 2014. С. 185–190.

3. Кернасюк Ю. В. Автоматизація складання технологічних карт в рослинництві і прогнозування витрат. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. № 27. КНТУ. 2015. С. 283–293.

4. Кернасюк Ю. В. Інтелектуальні інформаційні технології моделювання розвитку сільськогосподарського виробництва. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю. (м. Кіровоград, 19–20 травня 2016). Кіровоград: КНТУ, 2016. С. 121–124.

5. Кернасюк Ю. В. Проблеми управління економічним потенціалом регіону для збалансованого і стійкого його розвитку. Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції. Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю (м. Кропивницький, 19-20 вересня 2017 р.). Кропивницький: ЦНТУ, 2017. С. 79-81.

6. Кернасюк Ю. В. Еколого-економічні проблеми розвитку аграрного сектору степової зони України. Матеріали науково практичної конференції, присвяченої 20-річчю факультету екології і права Житомирського національного агроекологічного університету (м. Житомир, 12 жовтня 2017 р.). Житомир: ЖНАЕУ, 2017. С.173–179.

7. Прогноз розвитку аграрного сектору і економіки Кіровоградської області в умовах зміни клімату. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. №31. ЦНТУ. 2017. С. 245–255.

8. Кернасюк Ю. В. Науково–методичні аспекти прогнозування витрат і планування сталого розвитку агропідприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. №33. ЦНТУ. 2018. С. 171–181.

9. Кернасюк Ю. В. Прогноз розвитку аграрного сектору економіки з використанням штучних нейронних мереж. Вісник аграрної науки. 2019. №6. 75-81. URL: [https://agrovisnyk.com/pdf/ua\\_2019\\_06\\_11.pdf](https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2019_06_11.pdf)

10. Кернасюк Ю. В. Економіка низьковуглецевого розвитку: теоретичні і методологічні аспекти (розд. 1). Інституціональна трансформація розвитку економіки України : колективна монографія / За заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 268 с. (С. 20–34). URL: [https://www.researchgate.net/publication/355780123\\_Low-carbon\\_development\\_economics\\_theoretical\\_and\\_methodological\\_aspects](https://www.researchgate.net/publication/355780123_Low-carbon_development_economics_theoretical_and_methodological_aspects)

11. Кернасюк Ю. В. Глобальна кліматична криза та її вплив на розвиток аграрного сектору економіки України. Економіка АПК. №9, 2021. С. 91–101. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202109091>. URL: <http://eapk.org.ua/contents/2021/09/91>.

12. Кернасюк Ю. В. Кластери як інноваційна організаційно-економічна форма ефективного аграрного виробництва в системі сталого розвитку. Економіка АПК.2020. № 9 С. 86–94. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009086>. URL: [http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2020/09/ekonomikaapk\\_2020\\_9\\_p\\_86\\_94.pdf](http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2020/09/ekonomikaapk_2020_9_p_86_94.pdf)

13. Yurii Kernasiuk. Sustainable development of food systems in the context of global climate and innovation change. VIII Міжнародна науково-практична конференція “Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем”, 17 грудня 2021 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2021. 359 с. (С. 93–95).

14. Кернасюк Ю. В. Наукові парки як фактор інноваційного економічного розвитку. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 14 – 15 квітня 2022 р. Полтава, 2022. 847 с. (С. 473–475).

15. Кернасюк Ю. В. Штучні нейронні мережі у моделюванні розвитку агропромислового виробництва в умовах кліматичних змін. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. С. 1224-1226.

16. Кернасюк Ю. В. Штучний інтелект як основа нової інноваційної економіки. Актуальні проблеми економіки та підприємництва в умовах викликів і загроз : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф., 16 трав. 2024 р., м. Кропивницький / ЦНТУ, нац. техн. ун-т, каф. економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи ; [редкол. : А.А. Тихий, В.В. Зайченко та ін.]. Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2024. 136 с.

17. Кернасюк Ю. В. Світові практики ефективного управління земельними ресурсами. Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах

модернізаційних процесів в Україні та світі : матеріали II всеукр. наук.-практ. конф., 27 лист. 2024 р., м. Кропивницький, ЦНТУ. Ч.1: РВЛ ЦНТУ, 2024. 235 с. (С. 53-55).

18. Кернасюк Ю. В. Інноваційні технології у виробництві та використанні енергії з поновлювальних джерел у контексті зміни глобальних парадигм. Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 25–26 вересня 2024 р. НААН, ННСГБ, ІМА АПВ НААН. 340 с.

19. Кернасюк Ю. В. Аналіз формування експортних ланцюгів вартості основних олійних культур. Олійні культури: сьогодення та перспективи. Збірник тез Міжнародної наукової інтернет-конференції (27 березня 2024 р.). Запоріжжя. ІОК НААН, 2024. 161 с. (С. 139-140).

## ***12. Інформаційні ресурси***

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. <http://nbuv.gov.ua>.
3. <https://dnsgb.com.ua/>.
3. <https://essuir.sumdu.edu.ua/>.
4. <http://dspace.kntu.kr.ua/>.
5. <http://moodle.kntu.kr.ua/my/>.
6. <https://books.google.com.ua/>.
7. <https://eapk.com.ua/uk>.
8. <https://land.gov.ua/>.
9. <https://www.me.gov.ua/>